

Józef Dzikowski

Skarb XVII-wiecznych monet z Filipowic (pow. Kazimierza Wielka)

Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego 7, 167-183

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JÓZEF DZIKOWSKI

SKARB XVII-WIECZNYCH MONET Z FILIPOWIC (POW. KAZIMIERZA WIELKA)

Jesienią 1968 roku podczas karczowania pni na terenie wsi Filipowice (pow. Kazimierza Wielka, GRN Koszyce) odkryto przypadkowo skarb monet z XVII wieku.

Ob. Stefan Trędowski, mieszkaniec pobliskich Rachwałowic¹, zatrudniony przy wspomnianych pracach, zauważył monety wysypujące się spośród korzeni wyrwanego i ciągniętego pnia drzewa. Według relacji znalazcy starannie zebrane przez niego 152 monety były rozwleczone na odcinku o długości około 100 m. Prócz monet zebrał kilka skorup z małego, cienkościennego naczynia pokrytego od zewnątrz polewą barwy zielonobrazowej, w którym zdeponowane były monety. Mimo szczególnie pieczołowitego poszukiwania monet przez odkrywcę, nie można jednak wykluczyć, iż pewna ich ilość nie została odnaleziona.

Wkrótce po odkryciu znalazca przekazał wszystkie zebrane monety Muzeum Świętokrzyskiemu².

Znaleziony skarb pochodzi z XVII wieku, z okresu panowania Zygmunta III Wazy. Spośród 152 monet 148 zostało wybitych w mennicach zygmuntowych, 4 pozostałe są pochodzenia niemieckiego. Waga monet przed oczyszczeniem wynosiła 304,49, po oczyszczeniu 296,60 g.

W skład monet polskich wchodzi: orły koronne z mennicy bydgoskiej, orły gdańskie, szóstaki i trojaki koronne z mennicy krakowskiej, półtoraki koronne z mennicy bydgoskiej, grosze koronne z mennicy krakowskiej; ponadto szeląg ryski oraz szeląg litewski.

Załączona tablica (s. 182) zawiera wykaz wszystkich monet, przy czym monety polskie zestawiono według ich rodzajów oraz dat emisji. Katalog zawiera natomiast szczegółową inwentaryzację monet wchodzących w skład skarbu.

¹ Wynikła stąd mylna informacja prasowa, określająca wieś Rachwałowice jako miejsce znalezienia skarbu. Marginesowo zaznaczyć tu trzeba, że pomyłka była terytorialnie niewielka, Rachwałowice sąsiadują bowiem bezpośrednio z Filipowicami.

² Za czyn swój ob. Stefan Trędowski wyróżniony został nagrodą pieniężną przyznaną mu przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach i wręczoną na inauguracyjnym posiedzeniu Powiatowej Rady Narodowej w Kazimierzy Wielkiej w dniu 9 czerwca 1969 r.

Monety, z wyjątkiem szeląga litewskiego oraz kilku egzemplarzy z niewyraźnie odbitym stemplem menniczym, znajdują się w dobrym, a nawet bardzo dobrym stanie zachowania. Szczegółowa analiza monet dokonana podczas inwentaryzacji nie doprowadziła do odnalezienia monet bitych jednakowym stemplem. W rezultacie monety tych samych gatunków i jednakowych emisji różnią się między sobą krojem liter w inskrypcjach, znakami, punktacją międzywyrazową oraz odmiennymi rysunkami.

Do najbardziej interesujących monet pochodzących ze skarbu należą następujące egzemplarze:

Ort gdański z roku 1612 (ryc. 1), który zaliczyć należy do rzadszych ortów, zachowany jest w pięknym mennicznym stanie.

Ort koronny z mennicy bydgoskiej z roku 1621 (poz. katalogu nr 4), który między wyrazami w otoku na awersie posiada cyfrę (16) określającą pierwotnie założoną wartość orta — 16 groszy.

Pozostałe monety reprezentują pospolite przykłady produkcji menniczej za panowania Zygmunta III Wazy.

Najstarszą monetą w skarbie jest szeląg ryski z roku 1607, najmłodszymi monetami szóstaki i jeden półtorak z roku 1627. W tym to roku na podstawie uchwały sejmowej mennice królewskie zaprzestały całkowicie bicia monety drobnej, przy czym należy wspomnieć, że ponowne bicie monety drobnej w mennicach koronnych wznowił dopiero Jan Kazimierz w roku 1650. Drobna moneta zygmuntowska po zaprzestaniu jej bicia, a nawet później, była przez długie lata w obiegu równolegle z monetami Jana Kazimierza i jego następców. Skutkiem tego w późniejszych skarbach monety Zygmunta III Wazy występują zmieszane z monetami jego następców, posiadają jednak wyraźne ślady zużycia.

Dobry stan zachowania monet dobitnie świadczy, że były one w obiegu przez krótki okres czasu i zaraz po roku 1627, z którego pochodzą najmłodsze okazy w skarbie, zostały zakopane w ziemi. Fakt ten, jak i sytuacja panująca ówczesnie w kraju przemawiająca wnioskiem, że skarb zdeponowany został w ostatnim roku prowadzonej ze Szwedami wojny na północy kraju, zakończonej rozejmem 26 września 1629 roku w Altmarku (Starym Targu).

W roku 1629 w dniach 11 i 12 lutego wojska Zygmunta III Wazy poniosły dotkliwą klęskę w bitwie pod Górzniem. Klęska dała królowi powód do sprowadzenia posiłków austriackich w ilości około 10 000 weteranów wojny trzydziestoletniej. Oni to, przechodząc na północ kraju, dali się odczuć bardzo dotkliwie łupieżczymi wyczynami ludności polskiej w województwach środkowych. Wzmianki tej nie należy traktować jako twierdzenia, iż akurat opisana sytuacja zmusiła posiadacza niewielkiej w zasadzie na ówczesne czasy sumy pieniędzy do zdeponowania jej w ziemi. Pozostaje jednak faktem, że właśnie w tym czasie, kiedy kraj prowadził uciążliwą wojnę i panował w nim wewnętrzny niepokój, czyjeś ręce ukryły „skarb”, powierzając go ziemi, i z niewiadomych już przyczyn nigdy go nie odzyskały. Skarb przeleżał w rezultacie w ziemi około 340 lat — do momentu przypadkowego jego odkrycia.

Jaką wartość stanowiły monety wchodzące w skład tego zespołu w czasie, kiedy został on ukryty w ziemi? Skarb w przeliczeniu zawierał 505,5 gr. Wspomnieć należy, że za panowania Zygmunta III Wazy notowany był stały spadek wartości drobnej monety. Powodem tego była wielka produkcja mennic krajowych emitujących monety z coraz niższą zawartością srebra oraz

napływ do Polski dużej ilości monety obcej, bardzo złej, nieraz fałszywej. Sytuacja ta była powodem wydania wspomnianej uprzednio uchwały sejmowej i zaprzestania w rezultacie bicia monety drobnej w 1627 roku. Podczas gdy w roku 1587 talar liczonego po 35 groszy, dukat zaś po 56 groszy, to w roku 1627 wartość talara wynosiła już 90 groszy, a dukata 180 groszy.

Ceny i płace w tym okresie kształtowały się następująco ³:

Korzec żyta (około 55 kg)	18	groszy
Korzec pszenicy (około 57 kg)	24	grosze
Korzec owsa (około 48 kg)	14	groszy
Kopa jaj	7,5	grosza
Łokieć adamaszku (około 0,55 m)	36	groszy
Łokieć atlasu	24	grosze
Garniec gorzałki (około 4 l)	8,5	grosza
Garniec piwa	1,5	grosza
Koń	320	groszy
Wół	180	groszy
Cieśla zarabiał dziennie	11	groszy
Robotnik niewykwalifikowany dziennie	5	groszy
Nauczyciel zarabiał miesięcznie	75	groszy
Pisarz miejski zarabiał miesięcznie	80	groszy

Z zestawienia cen i zarobków można przyjąć w przybliżeniu, że za sumę, którą zawierał skarb z Filipowic, można było kupić w czasie, kiedy zdeponowano skarb w ziemi, jedną z niżej wyszczególnionych pozycji:

- konia i wołu,
- ok. 1500 kg żyta,
- ok. 12,5 m atlasu,
- ok. 230 litrów gorzałki (!).

Przy czym niewykwalifikowany robotnik na uzyskanie sumy 500 gr musiał pracować ok. 100 dni. Robotnik wykwalifikowany ok. 45 dni. Natomiast urzędnik lub nauczyciel sumę tę otrzymywał z tytułu zajmowanego stanowiska za okres 6 miesięcy, czego nie należy uważać za pełne wynagrodzenie. Pobierali oni legalnie dodatkowe wynagrodzenia za każde świadczone usługi na rzecz interesantów, a w przypadku nauczyciela za naukę od każdego ucznia.

³ Dane dotyczące cen i płac zaczerpnięto z następujących prac: Z. Sadowski *Rozprawy o pieniądzu w Polsce pierwszej połowy XVII wieku*, Warszawa 1959; H. Wojtulewicz *Tysiąc lat monety polskiej*, Lublin 1966; M. Gumowski *Mennica bydgoska*, Toruń 1955; M. Gumowski *Podręcznik numizmatyki polskiej*, Kraków 1914; *Historia Polski*, t. I, cz. 2, Warszawa 1958.

INWENTARZ SKARBU ⁴

ORT GDAŃSKI z 1612 r. (ryc. 1)

1. Av. Popiersie króla w prawo, w otoku napis SIGIS : 3 . D : G REX . POL . M . DL . R . PR .

Rv. Wielki herb Gdańska, nad nim w otoku „łapa niedźwiedzia”, znak dzierżawcy mennicy gdańskiej Daniela Klüwera, w otoku napis . MONETA . CIVIT : GEDANENSIS . 1612 .

Gum. 1447

6,370 g

ORT GDAŃSKI z 1617 r. (ryc. 2)

2. Av. Popiersie króla w koronie w prawo, pod nim tuż nad obwódka wewnętrzną malutkie literki SA Samuela Amona medaliera i rytownika stempli. W otoku napis SIGIS : III . D : G REX . POL : M : D : L : R : PRVS .

Rv. Duży herb Gdańska, nad nim w otoku „łapa niedźwiedzia”, znak dzierżawcy mennicy gdańskiej Daniela Klüwera, dołem przy lwich łapach literki SA Samuela Amona. W otoku napis : MONETA . CIVIT : GEDANENSIS . 1617 .

Gum. 1450

6,450 g

ORT GDAŃSKI z 1623 r. (ryc. 3)

3. Av. Popiersie króla w koronie w prawo, po jego bokach cyfry 1—6, w otoku napis : SIGIS : III : D : G : REX . POL . M : D : L . R : PR .

Rv. Duży herb Gdańska, nad nim cyfra 23, w otoku napis * . MONE-TA — CIVIT : GEDANENSIS .

Gum. 1455

7,030 g

ORT KORONNY z 1621 r.

4. Av. Popiersie króla w prawo z mieczem i jabłkiem, w otoku napis SIGIS . III . D : G . REX . POL (16) M . D . LI . RVS . PRVS .

Rv. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z datą 16—21, po bokach w otoku napis : SAM : LIV : NECO . SVE, herb Sas podskarbiego Mikołaja Daniłowicza, GOT : VAN : Q : HRI : R .

Gum. 1272

7,470 g

ORTY KORONNE z 1622 r.

5. Popiersie króla w prawo z mieczem i jabłkiem, w otoku napis * SIGIS . III . D : G : REX . POL . M . D : LI . RVS . PRVS . M .

Rv. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z datą 16—22, po bokach w otoku napis SAM . LIV . NE . N . SV, herb Sas, GOT . VAN . Q . HRI . R .

Gum. 1273

6,840 g

6. Jak wyżej. Av. Zbroja odmienna, legenda jak w poz. 5.

Rv. Odmienna korona nad tarczą, legenda jak w poz. 5.

Gum. 1273

6,880 g

ORTY KORONNE z 1623 r.

7. Av. Popiersie króla w prawo z mieczem i jabłkiem, w otoku legenda * SIGIS . III : D : G : REX . POL . M . D . LI : RVS . PRVS . *

⁴ W określeniu monet polskich oparto się na pracy: M. Gumowski *Podręcznik numizmatyki polskiej*, Kraków 1914.

Ryc. 1. Ort gdański z 1612 r., awers i rewers (poz. inw. 1)

Ryc. 2. Ort gdański z 1617 r., awers i rewers (poz. inw. 2)

Ryc. 3. Ort gdański z 1623 r., awers i rewers (poz. inw. 3)

- Rv. Tarcza pięciopolowa z datą po bokach u dołu, w otoku napis SAM .
LIV : NECN : SV , herb Sas, GOT . VAN : Q : HRI . R .
Gum. 1274 6,587 g
8. Jak wyżej (ryc. 4)
Gum. 1274 6,650 g
- ORT KORONNY z 1624 r.
9. Av. Popiersie króla z mieczem i jabłkiem, w otoku napis SIGIS : III :
D : G : REX . POL . M . D . LI : RVS . PRVS . M *
Rv. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z datą 16—24 po bokach, herbem
Sas podskarbiego Daniłowicza u dołu, w otoku napis SAM . LIV .
NECNSV , herb Sas, GOT . VAN . Q . HRI . R
Gum. 1275 5,890 g
- SZÓSTAKI KORONNE z 1623 r.
10. Av. Popiersie króla w koronie zwrócone w prawo, u dołu herb Sas, w oto-
ku napis SIGIS . III : D : G ; , herb Sas, REX . POL . M : D : L .
Rv. Ukoronowane trzy tarcze herbowe, między koroną a tarczami cyfra
wartości VI, w otoku napis GROS ARGE . SEX . REG . POL . 1623
Gum. 1260 3,790 g
11. Jw.
Gum. 1260 3,685 g
- SZÓSTAKI KORONNE z 1624 r.
12. Av. Popiersie króla w koronie zwrócone w prawo, u dołu herb Sas, w oto-
ku napis SIGIS : III . D : G : , herb Sas, REX . POL . M : D : L .
Rv. Ukoronowane trzy tarcze herbowe, między koroną a tarczami cyfra
wartości VI, w otoku napis GROS . ARGE . SEX REG . POL . 16 . 24
Gum. 1261 3,835 g
13. Jw. Av. SIGIS : III : DG . , herb Sas, REX . POL : M : D : L .
Rv. GROS . ARGE . SEX . REG . POL . 1624
Gum 1261 3,875 g
14. Jw. (ryc. 5) 3,780 g
- SZÓSTAKI KORONNE z 1625 r.
15. Av. Popiersie króla w koronie zwrócone w prawo, u dołu herb Sas, w oto-
ku napis SIGIS : III : D : G, herb Sas : REX . POL . M : D : L :
Rv. Ukoronowana tarcza herbowa, między koroną a tarczami cyfra war-
tości VI, w otoku napis GROS . ARGE . SEX . REG . POL . 1625
Gum. 1262 3,935 g
16. Jw. 4,135 g
17. Jw. Av. SIGIS . III : D : G . , herb Sas , REX . POL . M : D : L :
Rv. GROS . ARGE . SEX . REG . POL . 1625 3,860 g
18. Jw. Napis częściowo zatarty, data słabo czytelna. 3,840 g
19. Jak poz. 15, ale herb Półkozic podskarbiego H. Ligęzy.
Av. SIGIS . III . D . G . , herb Półkozic, REX . POL . M . D . L .
Rv. GROS . ARGE . SEX . REG . POL . 1625
Gum. 1263 3,890 g
- SZÓSTAKI KORONNE z 1626 r.
20. Av. Popiersie króla w koronie zwrócone w prawo, u dołu herb Półkozic,
w otoku napis SIGIS . III . DG . , herb Półkozic, REX . POL . MDL .

Ryc. 4. Ort koronny z 1623 r., awers i rewers (poz. inw. 8)

Ryc. 5. Szóstak koronny z 1624 r., awers i rewers (poz. inw. 14)

Ryc. 6. Szóstak koronny z 1626 r., awers i rewers (poz. inw. 25)

- Rv. Ukoronowane tarcze herbowe, między koroną a tarczą VI, w otoku napis GROS . ARG . SEX . REG . POL . 1626
Gum. 1264 3,730 g
21. Jw. 3,740 g
22. Jw. Av. SIGIS : III : D : G : , herb Półkozic, REXPOL . M : D : L .
Rv. GROS . ARGE . SEX . REG . POL . 1626 3,640 g
23. Jw. Av. SIGIS . III . D : G , herb Półkozic, REX . POL . M . D . L .
Rv. Częściowo nieczytelny SEX . REG . POL . 1626 3,735 g
24. Jw. Av. SIGIS . III . D : G . , herb Półkozic, REX . POL . M : D . L .
Rv. GROS . ARGE . SEX . REG . POL . 1626 . 4,030 g
25. Jw. Av. SIGIS . III D . G . , herb Półkozic, REXPOL . M . D . L .
Rv. jw. (ryc. 6) 3,400 g

SZÓSTAKI KORONNE z 1627 r.

26. Av. Popiersie króla w koronie zwrócone w prawo, u dołu herb Półkozic, w otoku napis SIGIS : III : D : G , herb Półkozic, REX . POL . M . DL .
Rv. Ukoronowane trzy tarcze herbowe, między koroną a tarczami cyfra wartości VI, w otoku napis GROS . ARGE . SEX . REG . POL . 1627
Gum. 1265 3,730 g
27. Jw. Av. SIGIS : III : D : G . , herb Półkozic, REX . POL . M : D : L .
Rv. jak poz. 26. 3,635 g

SZÓSTAK KORONNY, rok nieczytelny

28. Av. Popiersie króla w koronie zwrócone w prawo, u dołu herb Sas, w otoku napis SIGIS : III : D : G : , herb Sas, REX (dalsza część napisu nieczytelna).
Rv. Ukoronowane trzy tarcze herbowe, między koroną a tarczami cyfra wartości VI, w otoku napis GROS . ARGE . SEX . REG . POL . (pozostała część napisu nieczytelna). 3,875 g

TROJAK KORONNY z 1620 r.

29. Av. Popiersie króla zwrócone w prawo oraz napis SIG . III . DG . REX . POL . M . DL .
Rv. Pod III Orzeł, herb Wazów i Pogoń oraz napisy 1 — 6 — 2 — 0 GROS . ARGE TRIR (napis błędny — powinno być TRIP) . REGN . POLONI , u dołu herb Sas.
Gum. 1235 1,935 g

TROJAKI KORONNE z 1621 r.

30. Av. Popiersie króla zwrócone w prawo, w otoku napis SIG . III : D . G : REX . POL . M . DL .
Rv. herb i napis jak w poz. 29, z tym że data 1 — 6 — 2 — 1 GROS . ARGE TRIP . REGN POLONI . , herb Sas . 1,820 g
31. Jw. 2,100 g
32. Jw. 1,860 g
33. Jw. 1,960 g
34. Jw. Av. SIG . III . DG . RE . X POL . M . DL .
Rv. GROS . ARGE TRIP . REG POL , herb Sas , ONI . 2,010 g

Ryc. 7. Trojak koronny z 1623 r., awers i rewers (poz. inw. 56)

Ryc. 8. Półtorak koronny z 1622 r., awers i rewers (poz. inw. 89)

Ryc. 9. Grosz koronny z 1624 r., awers i rewers (poz. inw. 140)

TROJAKI KORONNE z 1622 r.

35. Av. Popiersie króla zwrócone w prawo, w otoku napis SIG . III . D . G .
 REX . POL . MDL .
 Rv. Pod III Orzeł, herb Wazów i Pogoń oraz napis 1 — 6 — 2 — 2 GROS .
 ARGE . TRIP . REGN POLONI, u dołu herb Sas.
 Gum. 1235 1,840 g
36. Jw. Na Av. odmienna punktacja przy M . DL . 1,915 g
37. Jw. Odmiana w punkcie na Av. M : DL . 2,010 g
38. Jw. 1,865 g
39. Jw. 2,110 g
40. Jw. 1,890 g
41. Jw. 1,750 g
42. Jw. Na Av. odmiana w punkcie M . D . L 1,510 g
43. Jw. 1,850 g
44. Jw. 1,840 g

TROJAKI KORONNE z 1623 r.

45. Av. Popiersie króla zwrócone w prawo, w otoku napis SIG . III . D : G :
 REX . POL . M : D : L .
 Rv. Pod III Orzeł, herb Wazów i Pogoń oraz napis 1 — 6 — 2 — 3 GROS
 ARGE TRIP . REGN POL . , herb Sas (obwódka gładka)
 Gum. 1265 1,910 g
46. Jw. obwódka ząbkowana. 1,915 g
47. Jw. 1,920 g
48. Jw. 1,910 g
49. Jw. Na Av. odmiana w punkcie M . D . L 1,770 g
50. Jw. 1,930 g
51. Jw. Na Av. odmiana w punkcie M . D : L . 1,930 g
52. Jw. 2,100 g
53. Jw. Na Av. odmiana w punkcie SIG : III : D : G . 2,650 g
54. Jw. 1,650 g
55. Jw. Na Av. odmiana w punkcie MD . L . 2,020 g
56. Jw. Na Av. odmiana w punkcie M : D : L (ryc. 7) 1,970 g

TROJAKI KORONNE z 1624 r.

57. Av. Popiersie króla zwrócone w prawo, w otoku napis SIG : III : D : G :
 REX . POL . M : D : L .
 Rv. Pod III Orzeł, herb Wazów i Pogoń oraz napisy 1 — 6 — 2 — 4
 GROS . ARG TRIP . REG . PO — LO . , u dołu herb Sas.
 Gum. 1265 1,755 g
58. Jw. Na Rv. GROS . ARG . TRIP . REG : . PO — LO . , herb Sas 1,900 g
59. Jw. 1,950 g
60. Jw. 1,930 g
61. Jw. Na Rv. GROS . ARG : TRIP . REG : . POLO . , herb Sas 1,875 g
62. Jw. Na Rv. GROS . ARG : TRIP . REG : . POLO . 1,915 g

PÓŁTORAK KORONNY z 1616 r.

63. Av. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z 3 u dołu (= 3 półgrosze), w oto-
 ku napis SIGIS 3 DG (3) REXPMDL .

- Rv. Jabłko królewskie . 24 (= 24 sztuki na talar), po bokach krzyża data 1 — 6 , u dołu herb Sas podskarbiego Mikołaja Daniłowicza, w otoku napis * MONENO (herb Sas) REGPOL *.
Gum. 1069 1,340 g

PÓŁTORAK z 1619 r.

64. Av. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z 3 u dołu, w otoku napis SIGIS . 3 : D : G (3) REX . P . M . D . L .
Rv. Jabłko królewskie z 24, po bokach krzyża data 1 — 9, u dołu herb Sas, w otoku napis MONE * NO (herb Sas) REG * POLO *
Gum. 1073 1,190 g

PÓŁTORAKI z 1620 r.

65. Av. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z 3 u dołu, w otoku napis . SIGIS . 3 . D : G (3) REX . P . M . D : L .
Rv. Jabłko królewskie z 24, po bokach krzyża data 2 — 0, u dołu herb Sas, w otoku napis * MONENO (herb Sas) REG * POLO *
Gum. 1073 1,350 g
66. Jw. Av. SIGIS . 3 . D : G (3) REX . P . M . DL .
Rv. MONE * NO (herb Sas) REG * POLO * 1,010 g
67. Jw. Odmiana na av. w punkcie P . M . D . L. 1,010 g
68. Jw. 1,220 g

PÓŁTORAKI z 1621 r.

69. Av. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z 3 u dołu, w otoku napis SIGIS . 3 . D : (3) REX . P . M . D . L .
Rv. Jabłko królewskie z 24 w środku, po bokach krzyża data 2 — 1, w otoku napis MONE : NO (herb Sas) REG POLO *
Gum. 1074 1,220 g
70. Jw. Rv. * MONE : NO (herb Sas) REG : POLO * 1,170 g
71. Jw. 1,100 g
72. Jw. Na av. SIGIS 3 D (3) REX PMDL .
Rv. MON (?) NO REG : POLO * 1,015 g
73. Jw. Av. Częściowo nieczytelny.
Rv. MONENO (herb Sas) REG * POLO * 1,060 g
74. Jw. Av. SIGI . 3 . D : G (3) REX . PM . D . I. 0,960 g
75. Jw. Av. SIGIS . 3 . D : G (3) REX . P . M . D . L .
Rv. MONE . NO (herb Sas) REG . POLO * 1,140 g
76. Jw. 1,220 g
77. Jw. 1,030 g
78. Jw. 1,080 g
79. Jw. (słabo czytelny). 1,075 g

PÓŁTORAKI z 1622 r.

80. Av. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z 3 u dołu, w otoku napis SIGIS 3 D G (3) REX PMDL.
Rv. Jabłko królewskie z 24, po bokach krzyża data 2 — 2, u dołu herb Sas, w otoku napis * MONE * NO (herb Sas) REG * POLO *
Gum. 1075 1,210 g

81. Jw.	1,010 g
82. Jw.	1,060 g
83. Jw.	1,110 g
84. Jw.	1,100 g
85. Jw. Av. SIGIS . 3 . D : (3) REX . P . M . D . L .	1,110 g
86. Jw.	1,080 g
87. Jw.	0,980 g
88. Jw. Rv. MONENO (herb Sas) REGPOŁO	0,980 g
89. Jw. Av. SIGIS 3 DG (3) REXPMDL .	
Rv. * MONE * NO (herb Sas) REG * POŁO * (ryc. 8)	0,900 g

PÓŁTORAKI z 1623 r.

90. Av. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z 3 u dołu, w otoku napis SIGIS 3 DG (3) REX PMDL .	
Rv. Jabłko królewskie z 24, po bokach krzyża data 2 — 3, u dołu herb Sas, w otoku napis * MONE * NO (herb Sas) REG * POŁO * Gum. 1076	1,050 g
91. Jw.	0,860 g
92. Jw.	1,120 g
93. Jw.	1,070 g
94. Jw.	1,200 g
95. Jw.	1,240 g
96. Jw. Na rv. * MONE * NO (herb Sas) REG * POŁO *	1,140 g
97. Jw.	1,030 g
98. Jw.	1,010 g
99. Jw. Na rv. MONE . NO (herb Sas) REG . POŁO .	0,970 g
100. Jw.	1,040 g
101. Jw.	1,090 g
102. Jw. Na rv. MONENO (herb Sas) REG POŁO	1,190 g
103. Jw.	1,020 g
104. Jw.	1,060 g
105. Jw.	1,105 g
106. Jw. Na rv * MONE . NO (herb Sas) REG . POŁO *	0,960 g
107. Jw. Na av. SIGIS . 3 . D : G (3) REG . P . M . D . L .	
Rv. * MONENO (herb Sas) REGPOŁO *	0,950 g
108. Jw. Na av. SIGIS 3 DG (3) REX PMDL .	
Rv. * MONENO (herb Sas) REG * POŁO *	1,070 g

PÓŁTORAKI z 1624 r.

109. Av. Ukoronowana tarcza pięciopolowa z 3 u dołu, napis SIGIS 3 DG (3) REXPMDL .	
Rv. Jabłko królewskie z 24, po bokach krzyża data 2 — 4, u dołu herb Sas, w otoku napis MONENO (herb Sas) REG POŁO Gum. 1077	1,120 g
110. Jw.	1,130 g
111. Jw. (napis częściowo zatarty).	1,020 g
112. Jw.	1,170 g
113. Jw. Jak poz. 109.	1,130 g
114. Jw. Av. SIGIS . 3 . D . G (3) REX . P . M . D . L .	
Rv. * MONE * NO (herb Sas) REG . POŁO *	0,750 g
115. Jw. Av. SIGIS . 3 . D . G (3) REX . P . MDL	1,150 g

116. Jw.		1,100 g
117. Jw.	Av. SIGIS 3 D G (3) REXPMDL . Rv. * MONE * NO (herb Sas) REGPOLO *	1,010 g
118. Jw.	Av. SIGIS 3 D . G . (3) REX . P . M . D . L . Rv. MONE NO (herb Sas) REG POLO	1,190 g
119. Jw.	Av. SIGIS . 3 . D . G (3) REX . P . M . D . L . Rv. * MONE * NO (herb Sas) REG * POLO *	1,005 g
120. Jw.	Av. SIGIS 3 D G (3) REX POLO . Rv. MONE . NO (herb Sas) REG POLO	0,930 g

PÓŁTORAKI z 1625 r.

121. Av.	Ukoronowana tarcza pięciopółowa z 3 u dołu, napis SIGIS . 3 D : G (3) REX P . M . D . L . Rv. Jabłko królewskie z 24, po bokach data 2 — 5, u dołu herb Sas, w otoku napis * MONE * NO (herb Sas) REG * POLO * Gum. 1078	1,100 g
122. Jw.		0,940 g
123. Jw.		1,050 g
124. Jw.		1,110 g
125. Jw.		1,115 g
126. Jw.		1,170 g
127. Jw.		1,250 g
128. Jw.		1,020 g
129. Jw.		0,980 g
130. Jw.		1,120 g
131. Jw.		1,250 g
132. Jw.	Na rv. MONE . NO (herb Sas) REG . POLO .	1,150 g

PÓŁTORAKI z 1627 r.

133. Av.	Ukoronowana tarcza pięciopółowa z 3 u dołu, w otoku napis SIGIS . 3 . D : G (3) REX PMDL Rv. Jabłko królewskie z cyfrą 24 w środku i datą 2 — 7 pod ramionami krzyża, pod jabłkiem herb Półkozic, w otoku napis * MONE . NO (herb Półkozic) REG . POLO * Gum. 1080	1,350 g
----------	---	---------

PÓŁTORAKI z nieczytelną datą

134. Av.	Słabo czytelny. Rv. *MONE * NO (herb Sas) REG . POLO	0,930 g
135. Av.	SIGIS 3 DG (3) REX — PMDL Rv. . MONE . NO (herb Sas) REG . POLO	1,120 g
136. Jw.	Rv. MONE NO (herb Sas) REG . POLO	1,000 g
137. Jw.	Av. Częściowo nieczytelny. Rv. MONE . NO (herb Sas) REG : — dalej napis nieczytelny.	1,270 g

GROSZ KORONNY z 1623 r.

138. Av.	Korona nad trójwierzchem SIG . III . D . G . /REX . POL/ M . D . L . Rv. Orzeł Polski, na którego piersi widnieje snop Wazów, pod Orłem herb Sas, w otoku napis GROSS . REG (herb Sas) POLO . 1623 Gum. 1057	1,050 g
----------	---	---------

GROSZE KORONNE z 1624 r.

139. Av. Korona nad trójwierzchem SIG . III . D G /REXPOL./ M . D . L .
Rv. Orzeł Polski ze snopem Wazów na piersi, u dołu herb Sas podskarbiego Mikołaja Daniłowicza, w otoku napis GROSS — nieczyt. POLO 1624
Gum. 1057 0,880 g
140. Jw. Av. SIG . III . DG /REXPOL./ M . D . L .
Rv. * GROSS . REG . (herb Sas) POLO . 1624 (ryc. 9) 0,970 g
141. Jw. Av. SIG . III . DG / . REX . POL . / M . D . L .
Rv. GROSS . REG (herb Sas) POLO 1624 0,950 g
142. Jw. 0,830 g
143. Jw. Av. SIG III . DG /REX . POL/ . MDL .
Rv. GROSS REG (herb Sas) POLO . 1624 1,020 g
144. Jw. Av. SIG . III . DG /REX . POL/ M . D . L .
Rv. Słabo czytelny. 1,000 g
145. Jw. Rv. Słabo czytelny. 0,920 g

GROSZ KORONNY z nieczytelną datą.

146. J. Av. SIG . III . D . G . /REX . POL/ M . D . L .
Rv. GROSS . REG (herb Sas) PO — dalsza część napisu nieczytelna. 0,890 g

SZELAĞ RYSKI z 1607 r.

147. Av. i rv. słabo czytelne.
Gum. 1487 0,860 g

SZELAĞ LITEWSKI z 1619 r.

148. Av. i rv. słabo czytelne, moneta silnie wytarta. 0,780 g

MONETY OBCE

Prusy. Jerzy Wilhelm (1619—1640)

PÓŁTORAK z roku 1625.

149. Av. GE . WI . MA . BR . S . R . I . E .
Rv. MONE . NO — DVC . PRVS 1,070 g

Brandenburgia. Jerzy Wilhelm (1621—1640)

PÓŁTORAK z roku 1622.

150. Av. GE . WI . M . AR . BR . S . R . I . E . L . P . D .
Rv. Słabo czytelny. 0,930 g

Saksonia. Jan Jerzy (1611—1656)

PÓŁTORAK (data nie w pełni czytelna).

151. Av. PRINC . AN . EO . AS . FR — 16 — ?

Rv. . JON . G . E . H . R . AU — dalej napis wytarty. Półtorak ten należy zaliczyć do drugiej grupy chronologicznej monet tego władcy, przypadającej na lata 1624—1635⁵. 1,200 g

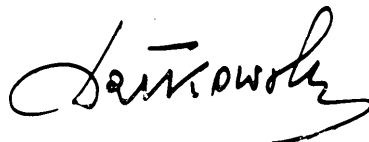
Hanau (Niemcy pld.-zach.)

GROSZ z roku 1623.

152. Av. MATTH . I . D : G . IM . RO . SE — dalej napis nieczytelny 1623

Rv. MON . TVT . HANAV . RIN — dalsza część napisu nieczytelna.

1,440 g

---

⁵ Według W. Haupta *Tabellen zur sächsischen Münzkunde*, Drezno 1963, s. 50 n.

КЛАД МОНЕТ 17 ВЕКА ИЗ ДЕРЕВНИ ФИЛИПОВИЦЕ
(ПОВЯТ КАЗИМЕЖА ВЕЛЬКА)

Осенью 1968 г. на территории деревни Филиповице (повят Казимежа Велька) случайно был найден клад серебряных монет 17 века. Это открытие было сделано во время корчевания пней. Вываливавшиеся из тянутого пня монеты были разбросаны на участке около 100 м. В связи с этим не исключено, что, несмотря на аккуратно проведенные поиски, некоторое количество монет названного клада утеряно. Монеты хранились в небольшом тонкостенном сосуде, покрытом снаружи зелено-коричневой глазурью.

Всего были найдены 152 монеты (в том числе 148 польских). Состав клада наглядно иллюстрирует прилагаемая к статье таблица. К более ценным экземплярам следует отнести довольно редкий гданьский орт от 1612 г. и коронный орт монетного двора в г. Быдгоще. На аверсе последней виднеется цифра 16, обозначающая первоначальную ценность (16 грошей). Остальные монеты представляют собой популярные экземпляры монетной продукции времен Сигизмунда III Вазы. Иностранные монеты были сделаны в Пруссии, Бранденбурге, Саксонии и Ганау.

Судя по хронологически последним экземплярам, клад был зарыт вскоре после 1627 года.

SEVENTEENTH-CENTURY COINS: TREASURE-TROVE FROM FILIPOWICE
NEAR KAZIMIERZA WIELKA

A treasure of 17th century silver coins was discovered accidentally in the village of Filipowice near Kazimierza Wielka in the autumn of 1968.

The discovery was made when, in the course of some clearing works on a piece of lands the coins, which had been hoarded inside a tree-trunk, scattered onto the ground. Since the trunk was at that time dragged along the uneven ground, the coins scattered over a stretch of about one hundred yards, and even though a meticulous search of the place followed, the probability that a number of coins from the original hoard may have been lost cannot, therefore, be ruled out altogether. The coins were originally stored in a small and thin-sided earthenware vessel, glazed greenish-brown on the outside.

Altogether, 152 coins were recovered, out of which 148 are Polish-made. A table included in the paper describes in detail the exact contents of the treasure. Among the more valuable items two deserve special mention here: the comparatively rare 1612 Gdańsk *ort* and the *crown ort* from the Bydgoszcz mint, which has the figure 16, representing the original valuation of the coin at sixteen grosz, struck on the obverse. The remaining coins belong to the more commonly found types that were struck in the Polish mints during the reign of King Sigismund III Waza. The foreign coins come from Prussia, Brandenburg, Saxony and Hanau. The dating on the coins provides grounds for establishing the approximate time at which the treasure was stored away as shortly after 1627.